

PROJEKT PODSTAWY PROGRAMOWEJ WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO

DLA PRZEDSZKOLI

I INNYCH FORM WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO

Podstawa programowa wychowania przedszkolnego określa zadania przedszkola i innych form wychowania przedszkolnego w zakresie opieki, nauczania i wychowania oraz efekty realizacji zadań w postaci celów osiągniętych przez dzieci na zakończenie wychowania przedszkolnego.

Do zadań przedszkola i innych form wychowania przedszkolnego należy:

- 1) Wspieranie wielokierunkowej aktywności dziecka poprzez fachową organizację warunków sprzyjających nabywaniu doświadczeń w fizycznym, emocjonalnym, społecznym i poznawczym obszarze jego rozwoju.
- 2) Wspieranie aktywności dziecka, podnoszącej poziom integracji sensorycznej i umiejętności korzystania z rozwijających się procesów poznawczych.
- 3) Zapewnienie prawidłowej organizacji warunków sprzyjających nabywaniu przez dzieci doświadczeń, które umożliwią im ciągłość procesów adaptacji oraz pomoc dzieciom rozwijającym się w sposób nieharmonijny, wolniejszy lub przyspieszony, w zapewnieniu tej ciągłości.
- 4) Organizowanie zabawy, nauki i odpoczynku z wykorzystaniem treści adekwatnych do poziomu rozwoju dzieci, ich możliwości percepcyjnych, wyobrażeń i rozumowania, z poszanowaniem indywidualnego, naturalnego tempa rozwoju; wspieranie indywidualności i oryginalności dziecka, wzmacniające poczucie wartości oraz potrzebę uczestnictwa w grupie.
- 5) Organizowanie zajęć, rozwijających nawyki i zachowania prowadzące do samodzielności, dbania o zdrowie, bezpieczeństwa i sprawności ruchowej;
- 6) Organizowanie zajęć z wykorzystaniem treści adekwatnych do intelektualnych potrzeb i oczekiwań rozwojowych dzieci, prowadzących do integracji psychicznej, rozumienia emocji, uczuć własnych i innych ludzi;
- 7) Organizowanie zajęć budujących wrażliwość estetyczną w odniesieniu do wielu dyscyplin życia człowieka: mowy, zachowania, ruchu, sztuki, otoczenia, ubierania się;
- 8) Organizowanie zajęć opiekuńczo-wychowawczo-dydaktycznych, prowadzących do poznania wartości i norm społecznych, których źródłem jest rodzina, grupa w przedszkolu, inne dorosłe osoby w otoczeniu dziecka oraz rozwijania zachowań wynikających z wartości, możliwych do zrozumienia na tym etapie rozwoju;

- 9) Systematyczne uzupełnianie, za zgodą rodziców, realizowanych treści wychowawczych o nowe, wynikające z nagłego pojawienia się w otoczeniu dziecka sytuacji lub zagrożeń, w tym zagrożeń cywilizacyjnych, takich jak: patologiczne zjawiska społeczne, psychologiczna ingerencja mediów w rozwój dziecka, nieodpowiedzialne korzystanie z technologii, ubezwłasnowolnienie reklamą, modą, katastrofy, zdarzenia traumatyczne.
- 10) Systematyczne wspieranie i rozwijanie mechanizmów uczenia się, prowadzące do osiągnięcia przez dziecko poziomu rozwoju umożliwiającego podjęcie nauki w szkole.

Efekty realizacji zadań przedszkola i innych form wychowania przedszkolnego, sformułowane w postaci celów do osiągnięcia przez dzieci na koniec wychowania przedszkolnego

Fizyczny obszar rozwoju dziecka

Dziecko przygotowane do podjęcia nauki w szkole posługuje się następującymi sprawnościami, umiejętnościami i zachowaniami:

- 1) zgłasza potrzeby fizjologiczne, samodzielnie korzysta z toalety i wykonuje czynności higieniczne, takie jak: mycie rąk i innych części ciała, posługuje się chusteczką do nosa;
- 2) komunikuje potrzebę ruchu, odpoczynku itp.;
- 3) uczestniczy w zabawach ruchowych, w tym rytmicznych, muzycznych, naśladowczych, z przyborami, rekwizytami lub bez nich;
- 4) inicjuje zabawy ruchowe, konstrukcyjne, interakcyjne, wykonuje czynności intencjonalne, przybiera odpowiednią postawę ciała, planuje ruch, orientuje swoje ciało w przestrzeni zabawy;
- 5) biega, skacze, przeskakuje i przechodzi przez przeszkody, stoi na jednej nodze, czołga się, wiruje, chodzi na palcach, piętach, zewnętrznych i wewnętrznych krawędziach stóp, tańczy, stosując kroki naprzemienne, dostawne, cwał, toczy piłkę, rzuca, dźwiga, podnosi, odbija;
- 6) wykonuje czynności, takie jak: sprzątanie, pakowanie, trzymanie dużych przedmiotów jedną ręką i oburącz, małych przedmiotów z wykorzystaniem odpowiednio ukształtowanych chwytów dłoni; a także czynności samoobsługowe: ubieranie się i rozbieranie, w tym czynności precyzyjne, np.: zapinanie guzików, wiązanie sznurowadeł;
- 7) używa chwytu pisarskiego podczas rysowania, kreślenia i pierwszych prób pisania;
- 8) wykazuje zdolność ciała i koordynację wzrokowo-ruchowo-słuchowo-przestrzenną, w stopniu pozwalającym na rozpoczęcie systematycznej nauki czynności złożonych, takich jak czytanie i pisanie.

Emocjonalny obszar rozwoju dziecka

Dziecko przygotowane do podjęcia nauki w szkole posługuje się następującymi umiejętnościami, wiedzą i zachowaniami:

- 1) rozpoznaje i nazywa podstawowe emocje i próbuje radzić sobie z ich przeżywaniem;
- 2) szanuje emocje swoje i innych osób;
- 3) przeżywa emocje w sposób umożliwiający mu adaptację w nowym otoczeniu, np. w nowej grupie dzieci, nowej grupie starszych dzieci, a także w nowej grupie dzieci i osób dorosłych;
- 4) przedstawia swoje emocje i uczucia, używając charakterystycznych dla dziecka form wyrazu: rysunek, rozmowa o rysunku, taniec, zabawa, praca użyteczna, muzykowanie, a także chwilowy bezruch, spokój, wyłączenie się z grupy, zajęcie się samym sobą;
- 5) rozstaje się z rodzicami bez lęku, ma świadomość, iż rozstanie takie bywa dłuższe lub krótsze;
- 6) rozróżnia emocje i uczucia przyjemne i nieprzyjemne, ma świadomość, że odczuwają i przeżywają je wszyscy ludzie;
- 7) zauważa, że nie wszystkie przeżywane emocje i uczucia mogą być podstawą do podejmowania natychmiastowego działania, panuje nad nieprzyjemną emocją, np. podczas czekania na własną kolej w zabawie lub innej sytuacji wymagającej odroczenia gratyfikacji;
- 8) wczuwa się w emocje i uczucia osób z najbliższego otoczenia;
- 9) dostrzega, iż zwierzęta także czują i wchodzą w relacje emocjonalne z ludźmi, obserwuje ich zachowania i wczuwa się w odczucia zwierząt.

Spoleczny obszar rozwoju dziecka

Dziecko przygotowane do podjęcia nauki w szkole posługuje się następującymi umiejętnościami, wiedzą i zachowaniami:

- 1) identyfikuje się z określonymi rolami: dziewczynki, chłopca, siostry, brata, córki, syna, koleżanki, kolegi, przedszkolaka, człowieka, Polaka; wyraża to za pomocą prostych komunikatów werbalnych, niewerbalnych i innych środków wyrazu, np. rysunku, rozmowy o obrazku, rozmowy o zdjęciu;
- 2) przejawia poczucie własnej wartości, szanuje wypowiedzi innych dzieci, czeka na swoją kolej;
- 3) posługuje się swoim imieniem, nazwiskiem, używa zwrotów grzecznościowych podczas powitania, żegnania się, sytuacji wymagającej przeproszenia i przyjęcia konsekwencji swojego zachowania;

- 4) ocenia swoje zachowanie w kontekście podjętych czynności i zadań oraz przyjętych norm grupowych; przyjmuje, respektuje i tworzy zasady zabawy w grupie, współdziała z dziećmi w zabawie, pracach użytecznych, podczas odpoczynku, spaceru;
- 5) nazywa wartości związane z umiejętnościami i zachowaniami społecznymi, np. szacunek do dzieci i dorosłych, szacunek do ojczyzny, życzliwość okazywana dzieciom i dorosłym – obowiązkowość, grzeczność, radość;
- 6) respektuje prawa i obowiązki swoje oraz innych dzieci;
- 7) obdarza uwagą inne dzieci i osoby dorosłe;
- 8) komunikuje się z dziećmi i osobami dorosłymi, wykorzystując komunikaty werbalne i pozawerbalne;
- 9) odczuwa i wyjaśnia swoją przynależność do rodziny, grupy przedszkolnej, grupy chłopców, grupy dziewczynek, grupy teatralnej, grupy sportowej, grupy narodowej, wyraża tę przynależność z wykorzystaniem prostych środków wyrazu: obrazek, piosenka, wierszyk, rozmowa, znaczek itp.;
- 10) tworzy samodzielnie relacje z dziećmi i wyraża swoje oczekiwania społeczne wobec innego dziecka, grupy.

Poznawczy obszar rozwoju dziecka

Dziecko przygotowane do podjęcia nauki w szkole posługuje się następującymi umiejętnościami, wiedzą i zachowaniami:

- 1) wyraża swoje rozumienie świata, zjawisk i rzeczy znajdujących się w bliskim otoczeniu, za pomocą komunikatów niewerbalnych: symboli zawartych w tańcu, intencjonalnym ruchu, geście, formach i impresjach plastycznych, technicznych, teatralnych, mimicznych, konstrukcjach i modelach z tworzyw i materiału naturalnego;
- 2) wyraża swoje rozumienie świata, zjawisk i rzeczy znajdujących się w bliskim otoczeniu za pomocą języka mówionego, posługuje się językiem polskim w mowie zrozumiałej dla dzieci i osób dorosłych, mówi płynnie, wyraźnie, rytmicznie, poprawnie wypowiada ciche i głośne dźwięki mowy, rozróżnia głoski na początku i końcu w wybranych czystych fonetycznie słowach;
- 3) rozpoznaje litery, którymi jest zainteresowane na skutek zabawy i spontanicznych odkryć, odczytuje krótkie wyrazy zapisane w formie napisów drukowanych, dotyczące treści znajdujących zastosowanie w codziennej aktywności;
- 4) odpowiada na pytania, opowiada o zdarzeniach z przedszkola, objaśnia kolejność zdarzeń w prostych historyjkach obrazkowych, układa historyjki obrazkowe, recytuje wierszyki, układa i rozwiązuje zagadki;

- 5) wykonuje własne eksperymenty językowe, nadaje znaczenie czynnościom, nazywa je, tworzy żarty językowe i sytuacyjne, uważnie słucha i nadaje znaczenie swym doświadczeniom;
- 6) wykonuje własne eksperymenty z rytmem, głosem, dźwiękiem, ruchem, nadając im znaczenie; słucha, odtwarza i tworzy muzykę, śpiewa piosenki, rusza się przy muzyce zgodnie z rytmem, reaguje na sygnały (muzykowanie, audiacja), wykonuje lub rozpoznaje melodie i pieśni np. ważne dla wszystkich dzieci w przedszkolu (hymn przedszkola), charakterystyczne dla uroczystości narodowych (hymn narodowy), potrzebne do organizacji uroczystości np. Dnia Babci i Dziadka, święta przedszkolaka (piosenki okazjonalne);
- 7) wykonuje własne eksperymenty graficzne farbą, kredką, ołówkiem długopisem, tworzy proste i złożone znaki, nadając im znaczenie, odkrywa w nich fragmenty wybranych liter, cyfr, kreśli wybrane litery i cyfry na gładkiej kartce papieru, wyjaśnia sposób powstania wykreślonych, narysowanych lub zapisanych kształtów, przetwarza obraz ruchowy na graficzny i odwrotnie;
- 8) czyta obrazy, wyodrębnia i nazywa ich elementy, nazywa symbole i znaki znajdujące się w otoczeniu, wyjaśnia ich znaczenie, rozpoznaje symbole narodowe (godło, flaga, hymn), nazywa wybrane symbole związane z regionami Polski, ukryte w podaniach, przysłowia, legendach, bajkach, np. Smok Wawelski;
- 9) podejmuje samodzielną aktywność matematyczną, wyraża ekspresję twórczą podczas czynności konstrukcyjnych, posługuje się podstawowymi pojęciami matematycznymi umożliwiającymi zabawę i naukę w przestrzeni, eksperymentuje i zagospodarowuje przestrzeń, nadając znaczenie umieszczonym w niej przedmiotom, określa ich położenie, liczbę, kształt wielkość, ciężar oraz kierunek w toku poruszania się;
- 10) eksperymentuje, szacuje, przewiduje, określa długość np. przedmiotów, wykorzystując stopę, dłoń, but;
- 11) klasyfikuje przedmioty według: wielkości, kształtu, koloru, przeznaczenia, układa przedmioty w grupy, szeregi, rytmy, odtwarza układy przedmiotów i tworzy własne, nadając im znaczenie;
- 12) przelicza elementy zbiorów w czasie zabawy, prac porządkowych, ćwiczeń i wykonywania innych czynności, np. wybiera z pudełka 6 klocków czerwonych i 6 niebieskich, określa kolejność położenia obiektów, ustawia się w rzędzie jako dziewiąty, odczytuje cyfry oznaczające liczby od 0 do 9, eksperymentuje z tworzeniem kolejnych liczb, wykonuje dodawanie i odejmowanie w sytuacji użytkowej;
- 13) posługuje się w zabawie i w trakcie wykonywania innych czynności pojęciami dotyczącymi czasu, np.: wczoraj, dzisiaj, jutro, rano, wieczorem, w tym nazwami pór roku, nazwami dni tygodnia;
- 14) posługuje się pojęciami dotyczącymi zjawisk przyrodniczych np. tęcza, deszcz, burza, opadanie liści z drzew, odlot ptaków, kwitnienie drzew, zamarzanie wody; dotyczącymi życia zwierząt, korzystania z dóbr przyrody np. grzybów, owoców, ziół;

- 15) podejmuje samodzielnie aktywność poznawczą, budującą wyobrażenia i pojęcia o otaczającym świecie, rozwijającą zaciekawienia, wrażliwość estetyczną i umiejętność uczenia się;
- 16) posługuje się w zabawie słowami w języku obcym, mającymi znaczenie dla danej zabawy, lub mającymi znaczenie w innych podejmowanych czynnościach;
- 17) śpiewa proste piosenki w języku obcym i wykorzystuje je w zabawie; wyjaśnia, iż obcym językiem posługują się dzieci i dorośli w innych krajach, nazywa wybrane kraje, np. sąsiadujące z Polską.

Warunki realizacji

1. Zapis w podstawie programowej wychowania przedszkolnego osiągnięć dziecka w postaci efektów kształcenia służy autorom programów wychowania przedszkolnego do opracowywania dokumentu, a nie nauczycielom do formułowania zapisów w dzienniku zajęć. Nauczyciele korzystają z tych zapisów, przedstawiając rodzicom przewidywane efekty kształcenia oraz plan ich osiągania, z uwzględnieniem faktu, iż efekty kształcenia zawarte w podstawie stanowią tzw. minimum efektów kształcenia, które osiągnąć może każde dziecko w danej populacji.
2. Narzędziem bieżącej pracy nauczyciela jest program wychowania przedszkolnego, który zawiera w swych treściach zadania i cele opisane w podstawie programowej.
3. Do konstruowania programu wychowania przedszkolnego autorzy wykorzystują zawarte w pierwszej części dokumentu zadania przedszkola. Mogą one przybrać formę bardziej uszczegółowioną, która ułatwiać będzie nauczycielowi organizowanie konkretnych zajęć oraz prezentowanie założeń programowych rodzicom.
4. Zadania przedszkola zawarte w podstawie programowej zobowiązują autorów programów do opracowania stosownych treści, na których opierać się będzie proces osiągania celów przez dzieci. Treści dostosowane do percepcji i możliwości intelektualnych dzieci na poziomie wychowania przedszkolnego powinny być związane bezpośrednio z doświadczeniami sensorycznymi dzieci i z ich rzeczywistymi zainteresowaniami poznawczymi.
5. Program wychowania przedszkolnego zawierać powinien koncepcję organizacji procesu wspierania rozwoju dzieci, opartą na wskazanej przez autora podstawie naukowej oraz strategii pracy z dzieckiem.
6. Program wychowania przedszkolnego powinien zawierać wskazówki dla nauczycieli dotyczące realizacji zadań w nim zawartych przy wykorzystaniu zaproponowanych przez autora metod i technik pracy z dzieckiem.
7. Zgodnie z zapisami dotyczącymi zadań przedszkola i innych form wychowania przedszkolnego, nauczyciele organizują zajęcia dzieciom, wspierając ich rozwój, wykorzystując do tego każdą sytuację i moment pobytu dziecka w placówce. Służą do tego tzw. zajęcia kierowane i niekierowane.

8. Przedstawione w podstawie programowej naturalne obszary rozwoju dziecka wskazują na konieczność uszanowania typowych dla tego okresu potrzeb rozwojowych, których spełnieniem powinna stać się dobrze zorganizowana zabawa, zarówno w budynku przedszkola, jak i na świeżym powietrzu. Naturalna zabawa dziecka zawsze wiąże się z doskonaleniem motoryki i realizacją potrzeby ruchu, dlatego organizacja zajęć na świeżym powietrzu powinna być elementem codziennej pracy z dzieckiem w każdej grupie wiekowej.
9. Organizacja pobytu dzieci w przedszkolu lub innych formach wychowania przedszkolnego oraz codzienny rytm pracy powinny być tak przemyślane, aby każda sytuacja, której doświadczą za ich przyczyną dzieci, była potrzebna w osiągnięciu celów kształcenia. Ważne są, zatem zajęcia kierowane, jak i czas spożywania posiłków, czas przeznaczony na odpoczynek i charakter tego odpoczynku, uroczystości przedszkolne, wycieczki, ale i ubieranie czy rozbieranie, układanie rzeczy na półce. Bardzo ważna jest także samodzielna zabawa dzieci. Wszystkie doświadczenia dzieci płynące z organizacji wewnętrznej pracy placówki stanowią składowe realizacji programu wychowania przedszkolnego.
10. Nauczyciele, organizując zajęcia kierowane dzieciom, biorą pod uwagę ich oczekiwania poznawcze i potrzeby wyrażania swych stanów emocjonalnych, komunikacji i chęci zabawy, wykorzystują każdą naturalnie pojawiającą się sytuację edukacyjną, prowadzącą do osiągnięcia dojrzałości szkolnej. Sytuacje edukacyjne wywołane np. oczekiwaniem poznania liter skutkują zabawami w ich rozpoznawaniu. Jeżeli dzieci w sposób naturalny są zainteresowane zabawami prowadzącymi do ćwiczeń czynności złożonych, takich jak: rachowanie, czytanie, a nawet pisanie, nauczyciel przygotowuje dzieci do wykonywania tychże czynności, zgodnie z fizjologią i naturą pojawiania się tychże procesów. Przedszkole i inne formy wychowania przedszkolnego są miejscem do zabaw, które prowadzą do poznania alfabetu liter drukowanych, choć nie każde dziecko będzie zainteresowane faktyczną znajomością ich wszystkich. Zabawa rozwija w dzieciach oczekiwania poznawcze w tym zakresie i jest najlepszym rozwiązaniem metodycznym, nie forsującym rozwoju dzieci. Placówka wychowania przedszkolnego nie jest miejscem do formalnej nauki alfabetu liter pisanych. Zabawy przygotowujące do nauki pisania liter prowadzić powinny jedynie do optymalizacji napięcia mięśniowego, ćwiczeń planowania ruchu przy kreśleniu znaków o charakterze literopodobnym, ćwiczeń czytania liniatury, wodzenia po śladzie i zapisu wybranej litery, którą dziecko indywidualnie pragnie już zapisać. W przedszkolu dzieci nie uczą się czynności złożonych całą grupą jednocześnie. Przygotowują się natomiast do nauki czytania i pisania. Uczestniczą w procesie alfabetyzacji.
11. Nauczyciele badają, diagnozują, obserwują dzieci i twórczo organizują przestrzeń ich rozwoju, włączając do zabaw i doświadczeń przedszkolnych potencjał tkwiący w dzieciach oraz ich zaciekawienia elementami otoczenia. Współczesny przedszkolak funkcjonuje w bardzo dynamicznym szybko zmieniającym się otoczeniu, stąd przedszkola i inne formy wychowania przedszkolnego powinny stać się miejscem, w którym dziecko otrzyma pomoc w jego rozumieniu. Należy, zatem odnieść się do faktu istnienia języka obcego, bo jest on już coraz częściej doświadczeniem małych dzieci, ale nie należy forsować formalnej nauki języka obcego w odniesieniu do wszystkich dzieci. Elementy zabaw i ćwiczeń językowych nauczyciele przedszkola spontanicznie włączają do zajęć kierowanych jako naturalne sytuacje edukacyjne.

12. Organizacja zabawy, nauki i wypoczynku oparta jest w placówce przedszkolnej na rytmie dnia, czyli powtarzających się systematycznie fazach, które pozwalają dzieciom na stopniowe zrozumienie pojęcia czasu i organizacji, dają poczucie bezpieczeństwa i spokoju, zabezpieczają zdrowy rozwój, w kierunku osiągnięcia pełni integracji psychicznej.
13. Pobyt w przedszkolu i innych formach wychowania przedszkolnego jest czasem wypełnionym zabawą, która pod okiem specjalistów tworzy pole doświadczeń rozwojowych, budujących dojrzałość szkolną. Nauczyciele zwracają uwagę na konieczność tworzenia stosownych nawyków ruchowych u dzieci, które będą niezbędne, aby rozpocząć naukę w szkole, a także ważność poznawania wielozmysłowego. Szczególnym znaczeniem dla budowy dojrzałości szkolnej mają zajęcia z rytmiki, które powinny być prowadzone w każdej grupie wiekowej ze szczególnym uwzględnieniem ćwiczeń zapobiegającym wadom postawy.
14. Nauczyciele systematycznie informują rodziców o postępach w rozwoju dzieci, zachęcają do współpracy na rzecz realizacji programu przedszkolnego, przygotowują diagnozę dzieci, które w danym roku rozpocząć będą naukę w szkole.
15. Aranżacja przestrzeni wpływa na aktywność wychowanków, dlatego proponuje się takie jej zagospodarowanie, które pozwoli dzieciom na podejmowanie różnorodnych form działania. Wskazane jest zorganizowanie stałych i czasowych kątek zainteresowań. Właściwie zaplanowane, zorganizowane i wyposażone kątki pozwolą na pełną realizację oraz utrwalenie omawianych treści, podtrzymywanie uwagi na omawianych zagadnieniach, zmotywują do samodzielnego działania, pozwolą na działanie w tempie dostosowanym do możliwości dzieci. Jako stałe proponuje się tzw. kątki: czytelniczy, konstrukcyjny, artystyczny, przyrodniczy; czasowe – związane z realizowaną tematyką, świętami okolicznościowymi, specyfiką pracy placówki.
16. Elementem przestrzeni są także zabawki, pomoce dydaktyczne, wykorzystywane w motywowaniu dzieci do podejmowania samodzielnego działania, odkrywania zjawisk, odkrywania zachodzących procesów, utrwalania zdobytej wiedzy i umiejętności, inspirowania do planowania i realizowania własnych eksperymentów. Istotne, aby każde dziecko miało możliwość samodzielnego manipulowania nimi bez rygorystycznych ograniczeń czasowych.
17. Elementem przestrzeni w przedszkolu są miejsca przeznaczone na odpoczynek dzieci ze specjalnym wyposażeniem takim jak: leżak, materac, mata, poduszka, a także innym dogodnym dla dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych.
18. Zaleca się, aby estetyczna aranżacja wnętrza umożliwiała celebrowanie posiłków jako kulturalne, spokojne ich spożywanie, z umiejętnością posługiwania się sztućcami, a także z możliwością wybierania potraw przez dzieci (walory odżywcze i zdrowotne produktów), a nawet ich komponowania.
19. Aranżacja wnętrza powinna umożliwiać dzieciom podejmowanie czynności użytecznych, np. prac porządkowych po i przed posiłkami, po zabawie.